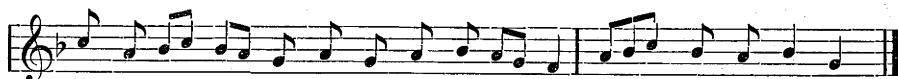

O Nådens konung.

Mel.: *Skara musikhandskr. 1.*

O nådens ko-nung på Guds hö-gra si-da, Som off-ra-de ditt liv för världen vida,

Pris dig som oss till go-do ö-ver-vun-nit Och må-let hun-nit.

Du segerfurst, styrk din svaga skara.
Giv kraft att härda ut i varje fara,
Att vi ej tröttna under kampens vända
Men fasta stånda.

Hjälp oss att älska Herren och vår nästa,
Ej leva själviskt, men för andras bästa
I striden bjud oss blott därefter fara
Att trogna vara.

Du segerlönen har i dina händer
Och talar så till oss från fridens länder:
Jag vill att I ock skolen målet hinna
Och kronan vinna.

(E. Sjöblom.)

Ett betydelsefullt initiativ.

Den gamla frågan om vinnande av ett enhetligt tjänstgöringsreglemente för organister, kantorer och klockare har vunnit ny aktualitet genom ett initiativ från Centralstyrelsen för Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförening, som ingått till Konungen med en framställning i ämnet. Den motivering som åtföljer det av Centralstyrelsen utarbetade förslaget till reglemente meddelas här, liksom förslaget.

Enligt kyrkolagen skall klockaren »rätta sig efter den förordning, som biskopen och konsistorium honom föreskriver». Tid efter annan ha också domkapiteln för ifrågavarande befattningshavare utfärdat vidlyftiga stadgar, ordningar eller instruktioner. Även beträffande kyrkomusikernas

tjänsteåligganden hava inom vissa stift detaljerade bestämmelser utfärdats. Det har också blivit alltmera vanligt, att församlingarna vid löne-reglering eller före ledigförklaring av en organist-, kantor- och klockare-tjänst bestämt vissa tjänsteåligganden för befattningshavaren.

De av domkapitlen utfärdade stadgandena äro emellertid till större delar föråldrade och torde i allmänhet ej heller tillämpas. Men i många fall lida befattningshavare av att nödgas fullgöra uppdrag, som borde åligga kyrkobetjäningen, men som kyrkoherden och kyrkorådet med stöd av gällande förordningar ansett sig kunna ålägga kyrkomusikern-klockaren.

Vidare har det inträffat, att särskilda församlingar utfärdat instruktioner, varigenom befattningshavaren ålagts förpliktelser, som icke kunna anses höra till hans skyldigheter. Sålunda har t. ex. stadgats,

att »klockaren skall med sång och musik biträda tjänstförrättande präst vid husförhör och gudstjänster *i skolhusen eller annan tjänlig lokal inom församlingen*»;

att »klockaren-organisten åligger att tjänstgöra vid alla i eller *utom kyrkan* förekommande kyrkliga förrättningar, varvid av pastorsämbetet anspråk göres på hans biträde, vare sig i egenskap av klockare eller organist»;

att »kantorn åligger att vid gudstjänst eller andaktsstund i kyrkan eller *å annan av församlingen bestämd plats*, därvid psalmsång förekommer, upptaga och leda sången».

Dylika instruktioner ha ofta haft till följd, att befattningshavaren känt sig utlämnad åt godtycke och maktmissbruk, och ej sällan har ett motsättningsförhållande mellan vederbörande uppstått, som i väsentlig grad verkat hämmande på församlingsarbetet.

Det torde vara allmänt erkänt, att kyrkomusiken inom vårt land under de senaste åren upplomstrat på ett sätt som man för ett par årtionden sedan knappast kunde ana. Kyrkokörer ha bildats ej endast för medverkan vid vissa högtidliga tillfällen utan för regelbunden tjänst i församlingarnas gudstjänstliv. En blick i de av Sveriges kyrkosångsförbund och Sveriges körförbund utgivna medlemsförteckningarna ger vid handen, att det i regel är kantorn-organisten som leder körens arbete. Man kan sålunda utgå ifrån, att kyrkomusikern ej vill undandraga sig ett arbete, som överensstämmer med den utbildning han erhållit och det kall, åt vilket han velat ägna sina krafter. Men allt starkare har behovet av ett tjänstgöringsreglemente gjort sig gällande, utfärdat av *den högsta myndigheten* och gällande för hela riket, en instruktion, som innefattar organisten-kantorns åliggande, och som skänker honom den säkerhet och det lugn han behöver för att med framgång kunna arbeta i kyrkomusikens tjänst.

I samband härmed anhålla vi få fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den inom kyrkomusikerkåren sedan många år utbredda önskan att föreningen mellan klockaretjänst och kyrkomusikertjänst måtte upphöra. En nyligen verkställd rundfråga bland landets kyrkomusiker har tydligt utvisat, att denna önskan fortfarande är lika stark som tillförne, och att, där tvekan råder, denna har sin grund mera i fråga om

de konsekvenser i lönehänseende ett upphörande av tjänsteföreningen kunde hava till följd, än beträffande själva önskvärdheten av den ifrågasatta åtgärden.

Erfarenheten ger klart vid handen, att, för de sysslor, som tillhöra den allmänna ordningen i kyrkan och som ej kunna anförtros åt kyrkans betjäning, fortfarande en tjänst bör finnas. Benämningen på den person, åt vilken denna tjänst anförtros, kan liksom hittills vara klockare. Samtliga till Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförening hörande stiftkretsar ha också uttalat, att organisten-kantorn, där han vid tillsättande av klockarebefattning önskar komma i fråga, lämpligen både kan och bör väljas härtill. Men han må icke, såsom nu i allmänhet är fallet, vara så gott som tvingad att därjämte åtaga sig klockarebefattning, då han vill ha anställning som kyrkomusiker. Ifrågavarande angelägenhet kunde utan större svårighet ordnas så, att, då organist-, kantor- och klockarebefattning genom innehavarens avgång skulle återbesättas, först organist-kantorstjänsten förklarades till ansökan ledig, varefter, sedan kyrkomusikern blivit vald, klockaretjänsten besattes, därvid företräde lämnades åt den redan valde organisten-kantorn.

På grund av det ovan anförda får Centralstyrelsen för Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförening i underdånighet anhålla,

att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte att nu gällande instruktioner för organister, kantorer och klockare måtte upphävas och att en ny för hela riket gällande a) instruktion för innehavare av organist-kantorsbefattning och b) instruktion för innehavare av klockarebefattning måtte utfärdas enligt här bifogade förslag; samt

att Eders Kungl. Maj:t täcktes förordna, att, då ledigvorden organist-, kantors- och klockarebefattning skall återbesättas, först organist- och kantorstjänsten ledigförklaras och, då val av organist-kantor ägt rum och vunnit laga kraft, klockaretjänsten förklaras till ansökan ledig, varvid den tidigare valde kyrkomusikern må äga företräde framför andra sökande.

**Förslag till tjänstgöringsreglemente
för innehavare av organist-kantors-
befattning.**

§ 1.

Organist-kantor åligger:

1) att leda sången vid i lag eller författning eller av offentlig myndighet föreskrivna eller av församlingens kyrkoherde för församlingen anordnade allmänna gudstjänster i kyrkan samt vid förrättning, som i samband med allmän gudstjänst hålles i kyrkan eller i invid kyrkan beläget gravkapell;

2) att, där jordfästning äger rum å invid kyrkan belägen kyrkogård och i

samband med allmän gudstjänst, om väderleken så tillåter, biträda med psalmsång;

3) att i samråd med kyrkoherden främja intresset för kyrkosång och verka för dess höjande, att verka för bildande av kör för att biträda vid allmän gudstjänst i kyrkan samt, om sådan kör bildas och församlingen för dess verksamhet ställer erforderliga medel till förfogande, öva och leda densamma, ävensom att, om så önskas och där så kan ske, meddela undervisning i församlingssång åt församlingens konfirmander sammanlagt sex timmar under den tid undervisningen pågår; samt

4) att omsorgsfullt vårda orgeln och hålla dess röststämmor behörigen stämda samt till kyrkorådet anmäla sådana brister å orgeln, som organist-kantor icke kan anses vara pliktig att själv avhjälpa, ävensom att förvara och väl vårda kyrkans musikalier.

§ 2.

Påkallas befattningshavarens biträde vid allmän gudstjänst av mera tillfällig art, må tiden därför såvitt möjligt av kyrkoherden bestämmas efter samråd med befattningshavaren.

För tjänstgöring vid förrättningar, som ej äga rum omedelbart före eller efter allmän gudstjänst äge befattningshavaren åtnjuta ersättning av den, som påkallat hans tjänst, efter av församlingen fastställd taxa.

§ 3.

I församling, där organist- och kantorsbefattningarna icke äro med varandra förenade äge kyrkorådet fördela tjänsteåliggandena mellan befattningshavarna.

§ 4.

Är befattning förenad med lärare-tjänst vid av staten underhållen eller understödd skola, må de till befattningen hörande förrättningar och andra göromål, som behöva förläggas till sökendagar, så ordnas, att befattningshavarens lärareverksamhet icke därav hindras.

§ 5.

Genom denna kungörelse göres ej ändring beträffande skyldighet, som efter bestämmelse vid tjänstetillsättning, sedermera gjort åtagande eller av domkapitlet fastställd instruktion åligger befattningshavare, tillsatt före kungörelsens trädande i kraft, såframt ej härom annorlunda mellan befattningshavaren och församlingen överenskommes.

Förslag till instruktion för innehavare av klockarebefattning.

§ 1.

Klockare åligger:

1) att tillse, att vid för församlingen i kyrkan anordnade gudstjänster och förrättningar psalmnumren behörigen anbringas å de därför avsedda nummer-tavlorna;

2) att där å sön- eller helgdag, då lysning till äktenskap skall ske, prästen av sjukdom eller annat hinder är urståndsatt sin tjänst i kyrkan fullgöra och annan behörig person ej för gudstjänstens förrättande kan anlitas, verkställa lysning till äktenskap;

3) att enligt kyrkorådets uppdrag öva tillsyn och vård över kyrkan och dess lösa egendom, ävensom tillse, att kyrkogård och begravningsplats hållas i ordnat skick och att kyrkobetjäningen behörigen fullgör sina åligganden;

4) att enligt kyrkorådets uppdrag biträda vid uppbörd av kollektmedel och, då till kyrkan för begagnande av dess tillhörigheter särskild avgift utgår, jämväl vid uppbörd av sådan avgift; samt

5) att biträda vid antecknande av nattvardsgäster.

§ 2.

Därest innehavare av organist-kantorsbefattning även åtar sig klockare-tjänst, skall hans tjänstgöringsskyldighet omfatta endast mom. 2, 3 och 5.

§ 3.

Där församling vill föreskriva befattningshavare skyldigheter utöver vad här ovan angivits, skall särskild instruktion av församlingen upprättas och underställas domkapitlet för fastställelse.

§ 4.

Genom denna kungörelse göres ej ändring beträffande skyldighet, som

efter bestämmelse vid tjänstetillsättning, sedermera gjort åtagande eller enligt av domkapitel fastställd instruktion åligger befattningshavare, tillsatt före kungörelsens trädande i kraft, såframt ej annorlunda mellan befattningshavaren och församlingen överenskommes.

Om kapitlet »Ordning medh svensk Kyrkesong» i 1571 års Kyrkoordning.

III.

Tidegudstjänsterna intogo — åtminstone vill det synas så — i det liturgiska arbetet under reformationens första decennium en undanskymd plats.¹ Olaus Petri har, säger Rodhe, säkerligen icke haft någon kärlek till officiet.² Det hölls på latin och dess försvenskande var en hart när omöjlig sak. »Det utfördes med konstmässig sång, Olai Petri i musikaliskt-estetiskt hänseende torftiga mässä vittnar ej om några musikaliskt-estetiska intressen hos sin upphovsman. För honom måste därför dessa gudstjänster te sig som en verkhelighetens gudstjänst, åsyftande förtjänst inför Gud.» Det är möjligt, att man med citat ur Olaus Petris skrifter kan belägga denna framställning; det ställe som Rodhe anför, synes knappast beviskraftig. Här hävdas icke någon annan ståndpunkt än den, som varit reformationens, även när det gällt att försvara officiet. »Then andra tjänisten är then som man plägar kalla gudz tjänist, som gudh dock icke befalt haffuer, utan är aff påwar och biscopar insatt, och en part som monge haffua sich sielffue företaghit epter theras eghet sinne, som them haffuer synts i en godh mening, såsom är med läsning, siungning, fasto som thet nw tilgåår, kyrkogång, pelegrim's resor, och annat sådana, thet gudh intit budhit eller befalet haffuer, Om sådana gudz tjänist talar Christus säyandes, Thetta folkit nalchas mich med sin mwn och hedrar mich med sina läppar» o. s. v. ». och han (Galle) aldrih skal kunna bewisa ath gudhi skeer ther en tjänist medh, epter gudh thet icke budhit haffuer, Läsa och siunga siw kyrkiones tijdher är icke gudz bodh ». Fronten var vid denna tid vänd mot papisterna, och hela Olaus Petris framställning ingår i ett negativt sammanhang. Man bör därför icke överdriva skillnaden mellan ett uttalande som detta och de uttalanden, som Laurentius Petri gjorde under 1560-talet, då fronten var vänd mot den påträngande kalvinismen. I Om kyrkostadgar och ceremonier, skriven 1566, tryckt 1587, behandlas officiet i det kapitel, som bär följande rubrik³: Andra slagh kyrkiostadgar. Til huilkit höra alla the Ceremonier som i sigh sielffua äro wilkorliga, och vthi een

¹ Till det följande se Rodhe: Studier i den svenska reformationstidens liturgiska tradition.

² Rodhe a. a. sid. 15 f.

³ Sid. 53.